

Szerémi szerelem

„Megtalálta pedig őket a nagy Etil folyó mellett. Kik látván őt, s megértvén, hogy keresztény magyar, nagyon örvendeztek megérkezése felett. Körülvezették őt házaikban és falvaikban, és keresztény magyar véreik királyáról és országáról behatóan tudakozódtak. Bármit mondott nekik a hitről vagy egyebekről, a legfigyelmesebben hallgatták, mivel teljesen magyar a nyelvük; megértették őt, és ő is azokat. Pogányok, akiknek semmi tudomásuk nincs Istenről, de bálványt sem imádnak, hanem úgy élnek, mint az állatok. Földet nem művelnek, lóhúst, farkashúst és efféléket esznek, kancatejet és vért isznak. Lovakban és fegyverekben bővelkednek, és igen bátrak harcban. A régiek hagyományaiból tudják, hogy ezek a magyarok tőlük származnak, de hogy hol vannak, nem volt tudomásuk róla.”

(Jelentés Julianus barát első útjáról)

„...jó itt, a legelő elég kövér, az Árpatahló hegy erdei tele vannak vaddal, medve, bölény, szarvas és vaddisznó szép számmal akad, a Duna is van akkora, mint a Don volt.”

(Kodolányi János: A vas fiai)

Neveltetésem és családi múltam alapján mindig érdekelt a Kárpát-medencei összmagyarság sorsa. Azonban, mint sok kortársamnak, nekem is elsősorban az erdélyi és partiumi részek felé fordult a figyelmem. Boldogult ifjú koromban egy kicsit legyintettünk is a jugoszláviai magyarságra, hiszen a hírek magas életszínvonalról szóltak, a Forum Kiadó ontotta a magyar nyelvű könyveket és útlevelhez sem volt olyan egyszerű jutni abban az időben, ha valaki mégis személyesen szeretne volna meg tapasztalni, hogy fürdenek tejben-vajban a jugoszláviai magyarok. Röviden: rendben láttuk a dolgokat, s azt hittük, hogy ez így is marad.

A fordulat az úgynevezett rendszerváltozással jött el, amely valamelyest enyhített az erdélyi magyarság helyzetén, de legalább is burkoltabbá tette a fenyegetettséget, ugyanakkor viszont Jugoszlávia szétesése és a szerb háború kegyetlensége ébresztett rá bennünket arra, hogy a szocializmus nem lesz jobb és illosabb, ha lekenik egy kis kapitalista mázzal.

Így fordult az érdeklődésem olyan elszakított területek felé, amelyek szűk hírként sem szerepelnek az újságok lapjain, s ezért indí-

tottam el szerény és rejtett könyvsorozatokat az eredeti Magyarország elfeledett tájairól. Így született meg a Lengyelországhoz csatolt részekről, Szepes és Árva vármegye északi részéről szóló könyvünk (Konrad Sutarski–Domonkos László: Megőrzésre átvéve. Barangolás a lengyel Szepesben és Árvában. 2009), majd Fiume (Rijeka) mai helyzetét tárgyaló kötet (Domonkos László: A kicserélt város. Fiume: volt és van. 2010).

Idén nyáron pedig végre elkezdhattuk a Szerémség csodáit és szomorúságait feltáró könyv előkészületeit. E kötetek születésében ötletgazdagént, fotósként, sofőrként, kiadóként és könyvtervezőként vettem részt.

Életemben először léptem át a trianoni határt déli irányban. Így sikerült pár napot töltenem Újvidéken, drága emlékü Hornyik Miklós barátom szülőföldjén, és onnan jártuk be a Szerémséget, el egészen az újlaki Kapisztrán-sírig és az árpatahlói magyarokig. Megrendülten bolyongtam ebben a pár napban Nyékincán, Herkócán, Satrincán és Maradékon, mint Julianus barát ama nevezetes útján, s találkoztam sorban azokkal a magyarokkal, akik lelükben és szívükben hordozzák magyarságukat, de a nyelvünket már egyre nehezebben beszélik és értik. Két kézzel kapaszkodnak az anyaföldbe, mint a fuldoklók szorítják kezemet. Lám, az anyaországi látogató ritka vendég náluk. Hol van már – ha egyáltalán volt – a magas élet-

színvonal? (Ez is viszonyítás kérdése...) S ha volt, akkor könnyebb volt magyarnak maradni? Ránk, anyaországi magyarokra, semmilyen veszély nem leselkedik?

A népek nem eltűnnek, hanem beolvadnak. Igen, a hunok, a jászok, gepidák, dákok is köztünk élnek. Az egész ország egy skanzen, múltunk töredékeit hordjuk sejtjeinkben, de soha nem látott intenzitással veszítjük el nyelvünket és gyökereinket. A természetes nemzetkopást siettető, türelmetlen hatalom idegen népeket zúdított a tarcali hegy közelébe is.

Kapisztrán nyughelye (Újlak)

A szűk öt nap alatt átélt élmények ismeretése Domonkos László barátom feladata. Nekem sem erőm, sem tehetségem szavakba öntenem azokat az élményeket, amelyeket átéltünk. Nincs tehetségem leírni azt a döbbséget, amely Kapisztrán Szent János sírjánál szegezett az újlaki ferences templom küszöbéhez. Abban a pillanatban szólalt meg a

déli harangszó, amikor benyitottam a templomba. A 15. század lánglelkű szónoka, keresztes tömegek mozgatója ötszáz év távolából üzent: néha azért hasznos a politizáló pap a háznál, hazánál... Említhetem még azt a vihart, ami a két, többségében magyarul beszélő falu határán ért: soha nem kerültem még viharcellába, és Domonkos Laci ma is szentül hiszi, hogy akkor majdnem agyoncsapott a ménkő. Vajon mi az üzenete, hogy a szikkasztó szerb nyárban csak a két magyar falu határát áztatta az eső? Döbbséget álltam az omladozó és elképesztően romos állapotban lévő belcsényi (szerb neve: Beočin) kastély előtt, s eszembe jutott a délvidéki magyarság jelképévé magasztosult aracsi romtemplom, s nem esett nehezemre elképzelni, hogy a Steindl Imre tervezte épület homlokzatán lévő turul az Árpád-kori templom szentélyébe zuhan.

Amíg lengyelországi tapasztalataim felémelték, szerémségi utunk után ugyan hitemet nem vesztettem, de elbizonytalanodtam. Előző könyveink készítése során láttam, tapasztaltam, hogy lengyel barátaink nem hamisítják a látható történelmet, hanem őrzik és ápolják a magyar emlékeket. Évszázados magyar síron arrafelé nem ritka a nemzetiszínű kokárda, s tudják, hogy ettől nem értéktelenebb a lengyel múlt. A horvátokat egy győztes háború megvívása után éppen nem érdekli, hogy magyar feliratot keresek Fiume partjainál. A kimondatlan tömeggyilkosságok, rablások, megaláztatások hideg levegőjének szélárnyékában élő szerbek – a horvát katolikusok csendes beleegyezésével – viszont lépésről lépésre foglalják el azt a földet, ahol a magyarság már a megtúrt vendég státusáért is halvány imát rebeg.

A Szerémségben magyar nyelvű sírfeliratot nem láttam. A nyékincai halottaknak nem adatik meg a nemzeti identitás illetően kifejezése: nézd, életemben, halálomban magyar vagyok, e föld szülötte. A demokrácia és tolerancia csak ránk nézve kötelező hazugsága mossa körbe a szülőházat, és a Tarcal hegy lábánál élő Mihály bátyám is tudja: az ő sírján sem lesz magyar felirat.

Kellene egy sikoly, amely ébresztési hivatott a magyar értelmiséget: ezen a vidéken emberek laknak, s ha egyre csökkenő számban is, de magyarok!

Vajon csak a számban lévő fogyatkozás oly ijesztő? Édesapám megfogalmazását hívom segítségül. A Kárpát-medence egészét átfogó falugondnoki hálózatot álmodó Kemény Bertalan az elfogyó kislelvekre gondolt, amikor kifejtette: fontos a népességmegtartó képesség, de legalább olyan fontos a képességmegtartó népesség is. Mindent megteszünk annak érdekében, hogy a folyamatosan csökkenő lélekszám, az elöregedő népesség münchauseni módon, a saját hajánál fogva kihúzhassa magát a mocsárból? Rendelkezhessen tudással, önálló és szabad gondolattal, értse és gyakorolja a kampányoktól mentes tiszta beszédet, a közösség céljaiban pedig közmegegyezésre juthasson. Ez csak közös akarattal lehetséges!

Hálásan köszönöm Stanyó Tóth Gizellának, hogy végig hűségesen kalauzolt bennünket az

úton, és szelíd türelemmel viselte férfias vitáinkat. Hálás vagyok továbbá dr. Tokaji Ferenc barátomnak, aki kérdés nélkül, azonnal rendelkezésünkre bocsátotta személygépkocsiját, hogy ezt az utat valóban bejárhassuk. Köszönöm a családomnak, hogy zokszó nélkül tudomásul vették, hogy ezt a pár napot nem velük töltöm.

Tanulság? Végérvényesen bebizonyosodott számomra, hogy közéletünkben értelmét veszítette a hagyományos jobb- és baloldal vitája, ahogy értelmét veszítette a jó és a rossz harca is. A küzdelem a közösségi, igen, mondjuk ki: a nemzeti értékek és az önzés, az egyéni érvényesülés, a szűk csoportérdekek mindent letaposó igyekezete között zajlik.

Ez a könyv – a sorozat előző köteteivel együtt – a közösség, a nemzet oldalán áll!

